

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yliopistolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yliopistolakia siten, että Helsingin yliopistolle ja Itä-Suomen yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa niiden apteekkien elinkeinotulosta maksamaa yhteisöveroa. Helsingin yliopistoon erillisenä yksikkönä kuuluvan Svenska social- och kommunalhögskolanin opiskelijoiden osalta ehdotetaan yliopistolakiin lisättäväksi säännös heidän oikeudestaan jatkaa opintoja Helsingin yliopistossa valtiotieteiden maisterin tutkintoa varten.

Hallituksen esitystä yliopistojen verotusta koskevaksi lainsäädännöksi käsitellessään eduskunta on lausumassaan edellyttänyt yliopistolain muuttamista siten, että Helsingin yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2010.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1 Helsingin yliopiston apteekki

Yliopistolain (558/2009) 75 §:n 1 momentin mukaan Helsingin yliopistolla on oikeus yhden apteekin pitämiseen Helsingin kaupungissa. Lääkelain (395/1987) 42 §:ssä on säädetty Helsingin yliopistolle sama oikeus apteekin pitämiseen. Lääkelain 52 §:n nojalla Helsingin yliopistolla on lisäksi oikeus pitää 16 sivuapteekkia Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Yliopistolla on yliopistolain 75 §:n mukaan edelleen myös ne muut oikeudet, etuudet ja vapaudet sekä se omaisuus ja ne tulot, jotka sillä oli tämän lain voimaan tullessa. Saman pykälän 3 momentin mukaan yliopisto on 1 momentissa tarkoitettujen varojen osalta vapaa veroista ja valtiolle maksettavista maksuista, jollei laissa jonkin veron tai maksun osalta toisin säädetä.

Edellä mainittu yliopistolain 75 § pykälä vastaa aikaisemman yliopistolain (645/1997) 27 §:ssä säädettyjä Helsingin yliopiston erioikeuksia. Helsingin yliopiston apteekkioikeus perustuu kuninkaan Turun Akatemialle

vuonna 1755 antamaan oikeuteen pitää apteekkia Turun kaupungissa. Myös Helsingin yliopiston rahastotalous perustuu Ruotsin vallan aikaisiin Turun Akatemialle myönnettyihin privilegioihin. Turun palossa vuonna 1827 Akatemian yliopistorakennukset tuhoutuivat ja yliopisto siirrettiin Helsinkiin. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että yliopiston erillisvarallisuus sekä siihen liittyvät lakisääteiset oikeudet ja vapaudet kuuluvat yliopiston itsehallinnon piiriin.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle yliopistojen verotusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 244/2009 vp) ehdotettiin muutettavaksi tuloverolakia, varainsiirtoverolakia, kiinteistöverolakia ja arvonverolisälakia yliopistolainsäädännön uudistukseen liittyen. Esityksen mukaisesti Helsingin yliopiston verotuksellinen asema 1 päivästä tammikuuta 2010 alkaen muutettiin vastaamaan muiden yliopistojen verotuksellista asemaa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on hallituksen esitystä yliopistojen verotusta koskevaksi lainsäädännöksi koskevassa lausunnossaan (PeVL 37/2009 vp) katsonut, että ehdotettu tuloveron laajennus tai Helsingin

yliopiston verovapauden poistaminen ei muodostu valtiosääntöoikeudelliseksi ongelmaksi yliopistojen itsehallinnon kannalta. Näin erityisesti, kun verovapauden poistamisesta aiheutuva tulojen vähennys aiotaan korvata. Valiokunnan käsityksen mukaan on asianmukaista, että tulojen menetyksen korvaamisesta säädetään lailla tai korvauksen jatkuvuus muutoin turvataan. Valiokunnan mukaan perustuslain 16 §:n 3 momentista ja 123 §:n 1 momentista johtuen on tärkeää, ettei valtio esimerkiksi lainsäädännöllisin toimin heikennä yliopistojen edellytyksiä toteuttaa yliopistolaisissa säädettyjä tehtäviä.

Aikaisemmin Helsingin yliopiston apteekin tuotto, joka oli yhteisöverosta vapaata, on voitu kokonaisuudessaan käyttää yliopiston toimintaan. Eduskunta on käsitellessään hallituksen esitystä yliopistojen verotusta koskevaksi lainsäädännöksi (EV 252/2009 vp), edellyttänyt, että hallitus antaa vuoden 2010 maaliskuun loppuun mennessä eduskunnalle esityksen yliopistolain muuttamisesta siten, että Helsingin yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Esityksessä ehdotetaan yliopistolain muuttamista siten, että laissa säädetty Helsingin yliopiston apteekin toimintaan ja muuhun lain 75 §:n 1 momentissa mainittuun varallisuuteen kohdistuvan pykälän 3 momentissa säädetty vero- ja maksuvapaus muutettaisiin valtion velvollisuudeksi korvata yliopistolle apteekin toiminnasta saadun elinkeinotulon perusteella tuloverolain (1736/2009) 21 a §:n mukaisesti maksettu yhteisövero. Korvaus maksettaisiin vuosittain valtion talousarvioesitykseen sisältyvältä omalta momentiltaan. Määräraha määriteltäisiin erikseen vuosittain siten, että se vastaisi Yliopiston Apteekin maksaman tuloveron todellista kehitystä. Tarkoituksena olisi, että valtion korvauksen taso vastaisi arvioitua yhteisöveroa kyseisenä vuonna. Arvio perustuisi viimeisimmän käytettävissä olevan vuoden verotusta koskeviin tietoihin ja mahdollisiin tulevan vuoden toimintaa ja sen laajuuden muuttumista koskeviin arvioihin. Toteutuneen yhteisöveron ja budjetointiperusteena käytetyn arvion välinen erotus otettaisiin huomioon lisäävänä tai vähentävänä eränä mitoitettaessa seuraavalle

varainhoitovuodelle osoitettavaa valtion korvausta.

1.2 Itä-Suomen yliopiston apteekki

Lääkelain 42 §:n mukaan Kuopion yliopistolla on ollut vuodesta 1999 oikeus pitää yhtä apteekkia Kuopion kaupungissa. Yliopistouudistuksen yhteydessä 1 päivänä tammikuuta 2010 Kuopion yliopistosta tuli osa Itä-Suomen yliopistoa, jonka erillislaitoksena apteekki hallinnollisesti toimii. Kuopion yliopiston apteekin elinkeinotulosta on maksettu veroa tuloverolain (1535/2009) 124 §:n 3 momentissa säädetyn alennetun verokannan mukaisesti. Alennettu verokanta on 6,1828 prosenttia. Kuopion yliopiston apteekki on toiminut aikaisemmin osana valtion virastomuotoista yliopistoa ja siten se on ollut tuloverokohtelultaan tuloverolain 21 §:n 1 ja 3 momentin mukaisesti osittain verovapaaksi katsottava yhteisö. Yliopistouudistuksen yhteydessä yliopistojen verotusta koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin siten, että myös Itä-Suomen yliopiston apteekin elinkeinotulosta maksetaan normaali tulovero 26 prosentin verokannan mukaan.

Esityksessä ehdotetaan yliopistolain muuttamista siten, että lakiin lisätään uusi 92 a §, jonka mukaan valtio korvaisi vuosittain yliopistolle määrän, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa. Korvaus maksettaisiin vuosittain valtion talousarvioesitykseen sisältyvältä omalta momentiltaan. Määräraha määriteltäisiin vuosittain samoilla laskennallisilla perusteilla kuin Helsingin yliopistolle maksettava korvaus siten, että se vastaisi Itä-Suomen yliopiston apteekin maksaman tuloveron todellista kehitystä.

1.3 Svenska social- kommunalhögskolanin tutkinnoista

Yliopistolain 69 §:n mukaan Helsingin yliopiston erillisenä yksikkönä toimii ruotsinkielinen Svenska social- och kommunalhögskola. Yksikössä voi yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) mukaan suorittaa yhteiskuntatieteellisen alan kandidaatin tutkinnon. Vuoden

2009 loppuun voimassa olleen yliopistoasetuksen (115/1998) 24 §:n 1 momentin mukaan yksikössä tutkintonsa suorittaneella oli oikeus jatkaa opintojaan Helsingin yliopiston valtiotieteiden maisterin tutkintoa varten. Nykyiseen yliopistolakiin tai sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen yliopistoista (770/2009) ei sisälly vastaavaa säännöstä, vaan asia on säännelty yliopiston ohjesäännössä.

Esityksessä ehdotetaan yliopistolain muuttamista siten, että 69 §:ään lisätään uusi 3 momentti, jossa säädetään Svenska social- och kommunalhögskolanissa tutkintonsa suorittaneen oikeudesta jatkaa opintojaan Helsingin yliopistossa valtiotieteiden maisterin tutkintoa varten. Opiskelijoiden oikeusturvan varmistamiseksi ehdotetaan asiasta säädetäväksi lain tasolla, jotta Svenska social- och kommunalhögskolanin opiskelijoille turvataan tutkintojärjestelmän mukaisen ylemmän korkeakoulututkinnon mahdollisuus laintasolla.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole suurta vaikutusta valtiontalouteen, koska Helsingin yliopiston apteekkitoiminta on aikaisemmin ollut verosta vapaata toimintaa ja Itä-Suomen yliopiston apteekki on ollut verovelvollinen alennetun verokannan mukaisesti. Sen sijaan yliopistolle asialla on taloudellista merkitystä. Kummankin yliopiston apteekit ovat vuosittain tulouttaneet kokonaisuudessaan laskennallisen yhteisöveron määrän lyhentämättömänä yliopistojen toimintaan. Helsingin yliopistossa tämä on tapahtunut Helsingin yliopiston Rahastojen kautta. Kysymyksessä on viime kädessä Helsingin yliopiston erioikeutena olleen verovapauden korvaaminen valtion toimesta. Vuoden 2010 valtion talousarviossa Helsingin yliopistolle myönnettiin momentille 29.40.52 erityistä valtion rahoitusta opetus- ja tutkimustoiminnan rahoittamiseen yliopiston apteekkiliikkeen tuloverovapaudesta luopumisen takia 5 500 000 euroa. Itä-Suomen yliopiston apteekin osalta kyse on ennen kaikkea yliopistojen yhdenvertaisesta kohtelusta saman toiminnan harjoittamisen osalta. Apteekkitoiminnan tuotto käytetään yhteiskunnallisesti merkitykselliseen yliopis-

tojen toimintaan. Lääkelain mukaan yliopistojen apteekkien tehtävänä on lääkkeiden myynnin ohella farmasian opetukseen liittyvän harjoittelun ja lääkehuoltoon liittyvän tutkimuksen toteuttaminen. Itä-Suomen yliopiston ilmoituksen mukaan vuoden 2009 toiminnasta apteekkiliikkeen harjoittamisesta aiheutuva elinkeinotulo olisi jatkossa vuodessa noin 107 000 euroa. Vuoden 2010 toiseen lisätalousarviossa on tarkoituksena esittää Itä-Suomen yliopistolle omalla momentillaan edellä mainitun suuruista valtion rahoitusta. Yliopistojen tutkimus- ja opetustoimintaan kohdistuvan valtion erityisen rahoituksen tarkoituksena on varmistaa, että vuodesta 2010 alkaen apteekkiliikkeiden elinkeinotulosta maksettavat verot eivät heikennä yliopistojen toiminnan rahoitusta.

3 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu opetusministeriössä virkatyönä eduskunnan lausuman mukaisesti. Helsingin yliopiston apteekin verotukseen liittyviä asioita käsiteltiin laajasti eri tahojen kanssa valmisteltaessa ja eduskunnan käsitellessä hallituksen esitystä (244/2009) yliopistojen verotusta koskevaksi lainsäädännöksi. Lausuntokierroksen jälkeen on esitykseen lisätty yliopistojen yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi myös Itä-Suomen yliopiston apteekkitoiminnasta aiheutuvien verojen korvaaminen valtion yliopistoille osoittaman perusrahoituksen yhteydessä.

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot Helsingin yliopistolta, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja oikeusministeriöltä. Helsingin yliopisto on esityksen mukaisesti pitänyt perusteltuna yliopistolain 69 §:n täydentämistä uudella momentilla. Myös Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan on pitänyt lisäystä tärkeänä. Helsingin yliopisto on katsonut, että esitettävä yliopistolain 75 §:n muutos turvaa lain alkuperäisen tavoitteen ja liittyy siihen keskeiseen periaatteeseen, ettei uudistuksella heikennetä kenenkään asemaa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja oikeusministeriöllä ei ollut lausuttavaa esitettyihin muutoksiin. Itä-Suomen yliopisto on ilmoittanut kannattavansa uuden 92 a §:n lisäämis-

tä lakiin. Valtiovarainministeriön lausunnon perusteella on esityksen perusteluja tarkennettu Helsingin yliopiston erillisvarallisuutta koskevan määrittelyn osalta ja tarkennettu valtion korvauksen määräytymisen ja maksamisen periaatteita. Valtiovarainministeriö esitti myös esityksen 75 §:n 3 momentin muotoilua siten, että valtion varoista korvataisiin määrä, joka vastaa lääkelaiissa (395/1987) tarkoitettun apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksuun pantavaa yhteisöveroa. Valtiovarainministeriön esitys tarkoittaisi sitä, että vain lääkelaiissa määritellyistä lääkkeiden myynnistä aiheutuneet elinkeinotulon perus-

teella maksetut verot olisivat valtion maksaman korvauksen piirissä. Valtiovarainministeriön esitys tarkoittaisi toteutuessaan selkeästi rajatumpaa korvausvelvollisuutta kuin eduskunta on lausumassaan edellyttänyt.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2010.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki**yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä heinäkuuta 2009 annetun yliopistolain (558/2009) 75 §:n 3 momentti
 ja
lisätään 69 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 92 a § seuraavasti:

69 §

*Helsingin yliopiston Svenska social- och
 kommunalhögskolan*

Yksikössä tutkintonsa suorittaneella on oikeus jatkaa opintojaan Helsingin yliopistossa valtiotieteiden maisterin tutkintoa varten.

75 §

Helsingin yliopiston oikeudet ja omaisuus

Valtio korvaa vuosittain yliopistolle määrän, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen

harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

92 a §

Itä-Suomen yliopiston apteekkiliikkeen elinkeinotulosta maksetun veron korvaaminen

Valtio korvaa vuosittain Itä-Suomen yliopistolle määrän, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Stefan Wallin*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä heinäkuuta 2009 annetun yliopistolain (558/2009) 75 §:n 3 momentti
ja
lisätään 69 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 92 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

69 §

*Helsingin yliopiston Svenska social- och
kommunalhögskolan*

Yksikössä tutkintonsa suorittaneella on oikeus jatkaa opintojaan Helsingin yliopistossa valtiotieteiden maisterin tutkintoa varten.

75 §

Helsingin yliopiston oikeudet ja omaisuus

75 §

Helsingin yliopiston oikeudet ja omaisuus

Yliopisto on 1 momentissa tarkoitettujen varojen osalta vapaa veroista ja valtiolle maksettavista maksuista, jollei laissa jonkin veron tai maksun osalta toisin säädetä.

Valtio korvaa vuosittain yliopistolle määrän, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

92 a §

Itä-Suomen yliopiston apteekkiliikkeen elinkeinotulosta maksetun veron korvaaminen

Valtio korvaa vuosittain Itä-Suomen yliopistolle määrän, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
